

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Талах А.М.

(старший викладач кафедри теорії та історії держави і права Національного університету державної податкової служби України)

Анотація. статтю присвячено теоретико-правовим питанням правової профілактики податкових правопорушень. Вибір і напрямок даної статті, її структуру та зміст визначили, з одного боку, особлива наукова значимість проблеми підвищення правової профілактики податкових правопорушень, з іншого - недостатня її теоретична обґрунтованість і прикладне призначення.

Наголошується, що для ефективної профілактики податкових правопорушень необхідно охоплення цілого спектру заходів загальної та індивідуальної профілактики. Звертається увага на проблеми підвищення ефективності та пошуку нових форм попередження та протидії податковим правопорушенням.

Ключові слова: профілактика, попередження, запобігання, профілактика правопорушень, деліктність, податкові правопорушення, ефективність, система попередження, превенція.

Аннотация. статья посвящена теоретико-правовым вопросам правовой профилактики налоговых правонарушений. Выбор и направление данной статьи, ее структуру и содержание определили, с одной стороны, особая научная значимость проблемы правовой профилактики налоговых правонарушений, с другой - недостаточная ее теоретическая обоснованность и прикладное назначение. Отмечается, что для эффективной профилактики налоговых правонарушений необходимо охват всего спектра мер общей и индивидуальной профилактики. Обращается внимание на проблемы повышения эффективности и поиска новых форм предупреждения и противодействия налоговым правонарушениям.

Summary: The article is devoted to theoretical and legal issues legal prevention of tax offenses. The selection and direction of the article, its structure and contents determined, on the one hand, a special scientific importance of the problem of legal prevention of tax offenses, on the other hand - the lack of its theoretical validity and application assignment. It is noted that for effective prevention of tax offenses must be coverage of a range of measures of general and individual prevention. Draws attention to the problem of increasing the efficiency and search for new forms of prevention and combating tax offenses.

В сучасний період розвитку Української держави особливого значення набувають питання ствердження законності і правопорядку, попередження і профілактики правопорушень, посилення боротьби з їх найбільш небезпечними проявами. Норми, що мають відношення до функціонування податкової системи, повинні бути чіткими і повними до такого ступеня, щоб їх наявність і застосування забезпечувало надійний, превентивний та примусовий вплив на суб'єктів, які ці норми порушують. І тому, розробка і реалізація пропозицій по вдосконаленню заходів профілактики податкових правопорушень з метою захисту податкової системи є важливою проблемою, яка потребує більш детального дослідження.

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю дослідження напрямків правової профілактики податкових правопорушень та формування комплексної програми правової профілактики в основі якої лежав би цілісний, системний підхід до вирішення проблем пов'язаних з податковою деліктністю, що є логічним співзвуччям запроваджуваним в Україні главою держави та уряду заходам по лібералізації податкової системи в Україні та проведення її реформації, яка спрямована на створення нових організаційних форм, які б усували певні загострення і протиріччя і слугували розвитку загальноприйнятних цінностей і пріоритетів українського суспільства.

Зазначені та невідомі до цього часу проблеми викликають інтерес серед науковців. Цей інтерес присвячений розв'язанню теоретичних і практичних питань профілактики правопорушень, шляхом покращення взаємодії між її суб'єктами. У певній мірі ці питання були об'єктом дослідження в наукових працях Г.А. Аванесова, В.Б. Авер'янова, О.Б.Андрєєвої, О.М.Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.Д. Блувштейна, І.П. Голосніченка, О.М. Джужи, Є.В. Додіна, А.Є.Жалінського, А.П.Клюшніченка, В.К.Колпакова, А.Т.Комзюка, А.П.Коренєва, М.Н.Кобзарь-Фролової, М.В.Костицького, О.В.Кузьменко, А.Г. Лекаря, Г.М.Миньковського, О.І.Остапенка, В.І.Ремньова, О.В. Трєгубової,

Ю.С. Шемшученка, А.П.Шергина та інших вчених, які представляють різні галузі правової науки.

Мета і завдання дослідження продиктовані актуальністю теми та полягає в теоретико-прикладному обґрунтуванні необхідності вдосконалення профілактики правопорушень у сфері оподаткування. За мету ставилось комплексне дослідження змісту та механізму профілактики податкових правопорушень, яка має принципове значення для нормального функціонування фіскальної системи і будується на загальних засадах всеохоплюючого впливу норм права, спрямованих на боротьбу з правопорушеннями.

При дослідженні даної теми автор ставить ряд завдань, зокрема:

- з'ясування етимологічного і правового змісту профілактики податкових правопорушень;
- вибір найактуальніших цілей профілактичної діяльності;
- розкриття природи податкової політики з метою визначення специфіки профілактики протиправних вчинків у цій сфері суспільних відносин;
- узагальнення комплексу проблемних питань профілактики податкових правопорушень та визначення шляхів їх вирішення;
- визначення профілактики правопорушень з обґрунтуванням її юридичної і соціальної природи та механізму здійснення.

Профілактика – найгуманніший і найефективніший засіб скорочення кількості порушень правових норм, оскільки він пов'язаний з такими заходами з боку держави і суспільства, які здатні не тільки виявити правопорушення, а й встановити і усунути причини та умови, що їм сприяють, утримати людину від їх вчинення. Разом з тим профілактика є досить складною формою боротьби з правопорушниками, вона може дати бажаний результат тільки тоді, коли правильно організована і базується на відповідних наукових засадах.

Профілактика є розширеною, довгостроковою системою заходів. Це діяльність з усунення, нейтралізації чи ослаблення факторів, які породжують протиправні діяння, або сприяють їм. Вона має безособовий характер, тобто не має на увазі конкретне протиправне зазіхання, хоча може здійснюватись й на індивідуальному рівні. Профілактика забезпечується за допомогою запобігання протиправним ситуаціям, їх усунення, ослаблення дії небезпечних факторів і їх нейтралізації, захисту можливих об'єктів від зазіхань, правової пропаганди серед населення.

Провідна роль права в профілактиці правопорушень відзначалася ще К.Марксом і Ф.Енгельсом, які вказували на те, що законодавець повинен забезпечити попередження злочинності не тільки шляхом заборон і покарань, а головним чином за допомогою закріплення суспільних відносин, що протистоять причинам і умовам злочинної поведінки особистості [1, с.131].

Підкреслюючи значення боротьби з різними правопорушеннями в сучасному суспільстві, слід зазначити, що одним з пріоритетних її напрямків є профілактика податкових правопорушень, усунення причин і умов, що їх породжують.

Фіскальна функція держави, одна з найважливіших, спрямована на акумулювання грошових коштів в державних фондах, забезпечує виконання політичних, соціальних, економічних та інших основних завдань внутрішнього і зовнішнього значення. У перехідні, кризові етапи розвитку суспільства ця діяльність держави супроводжується різноманітними і часто суперечливими процесами, що безпосередньо впливають на стабільність і фінансову безпеку держави, і, в свою чергу, виражаються у формі податкових правопорушень.

Взагалі, сучасну правову державу з розвинутою економікою неможливо уявити без злагодженої системи оподаткування, що функціонує на основі врахування інтересів суспільства і держави та забезпечена ефективною системою правових гарантій.

В юридичній літературі та нормативних актах разом з терміном «профілактика» використовуються і такі, як «попередження», «превенція», «запобігання». Ряд авторів розглядає їх як самостійні, що не співпадають за своїм змістом, пов'язуючи їх значення з різними рівнями та видами діяльності, що розглядається. Проте, в більшості робіт,

нормативних актах, методичних рекомендаціях ці поняття застосовуються як взаємозамінні, виходячи з їх змісту та етимології термінів.

Як ми бачимо, до теперішнього часу серед фахівців немає однозначності в розумінні змісту профілактики правопорушень і її місця в системі протидії правопорушенням. Розмежувати поняття «запобігання», «припинення», «попередження» та «профілактика» зважаючи на граматичні розбіжності за допомогою словників майже неможливо. З позицій етимології поняття «попереджати», «попередити» означають – випередити, поспіти або бути колись, заздалегідь, наперед; вжити попередніх заходів, усунути, відхилити, позбутися від чого - небудь заздалегідь; сукупність заходів по попередженню і т.д. [2, с.390]. З наведених визначень можна виділити найбільш суттєву ознаку – сукупність заходів попередження.

Звертаючись до етимології досліджуваних понять слід відмітити їх дещо різні значеннєві відтінки. Саме слово «профілактика» грецького походження (prophylaktikos) і в перекладі на українську мову означає «попереджувальний, запобіжний». «Профілактика» - поняття, що перейшло в юридичні науки (адміністративне право, кримінальне і т.д.) із медичної практики масових щеплень проти хвороб, санітарного контролю за станом питної води, їжі тощо, тобто ряд заходів спрямованих на забезпечення високого рівня здоров'я, з метою попередження захворювань. При цьому не мається на увазі можлива хвороба конкретного індивіда. Так само доречно вважати правовою профілактикою усунення факторів (причин та умов) без віднесення до конкретного протиправного зазіхання, котре вчинив хто – небудь [3, с.141].

Чимало вчених, досліджуючи поняття «попередження» та «профілактика» вважають запропоновану термінологічну дискусію стосовно розмежування цих понять, що визначають одне і те саме явище, явно недоцільною, оскільки вона не має теоретичного та практичного сенсу, є надуманою, поглиблює понятійну плутанину, змушує вчених перейти від аналізу змісту явища до його етимологічної оболонки. На думку О.М.Джужи, розрізнення цих понять («попередження», «профілактика», «запобігання») є надуманим, таким, що суперечить буквальному змісту вказаних слів. Адже кожне з них означає одне й те ж саме: щось упередити, не упустити. Всі ці слова є взаємозамінними синонімами. Тому заходи рівнозначно можуть бути або попереджувальні, або профілактичні, або запобіжні, або превентивні, так само як і діяльність. Все це – одне і те ж саме. В основу же розмежування попереджувальної діяльності за рівнями, напрямками, видами має бути покладений аналіз її змісту, а не вживання в одних випадках «попередження», а в інших – «профілактика» [4, с.110].

Виходячи з того, що профілактика є системою заходів. Під системою слід розуміти цілісну єдність структурно розрізнених, взаємопов'язаних елементів, що реалізують певні функції в умовах конкретного зовнішнього середовища. Ця система включає в себе: об'єкти профілактики, на які направлена ця діяльність; суб'єкти профілактики, тобто тих, хто здійснює цю роботу. Так, щоб здійснити системний підхід до недопущення вчинення правопорушень, вкрай необхідна чітка диференціація понятійного апарату. Як видно із вище написаного, тривалі дискусії безсумнівно породжували та надалі породжують відому плутанину, а в ряді випадків істотні протиріччя при вирішенні проблем попередження злочинів. Виходячи з цих міркувань, доцільно визначити ряд дискусійних положень.

З одного боку, відбувається отождолення термінів «попередження правопорушень» і «профілактика правопорушень», із іншого – не проводиться різниці між профілактикою і попередженням конкретних проступків. У зв'язку з цим важливо навести позицію Е.В. Додіна, який вважає, на прикладі адміністративної деліктології, що вона, як і кримінологія, має своїм предметом суспільні явища, що викликані протиправною поведінкою. Ці явища перетинаються між собою, іноді породжені одними й тими ж причинами, тому і методи їх вивчення співпадають, або дуже близькі [5, с.36]. Подібної до Е.В. Додіна позиції дотримуються і багато інших дослідників, які в цілому враховують взаємообумовленість багатьох форм протиправної поведінки, профілактика яких має єдину першооснову і має базуватися на єдиних підходах.

У спеціальній літературі панує точка зору, щодо профілактики правопорушень відноситься будь-яка діяльність, яка об'єктивно сприяє зміцненню законності і правопорядку в країні. Ю.Д.Блувштейн вважає, що таке тлумачення поняття профілактики правопорушень розчиняє профілактичну діяльність у всіх численних і різноманітних процесах соціального розвитку. Профілактика правопорушень, як і інші заходи, спрямовані на дотримання законів, мета яких полягає в охороні інтересів суспільства і прав громадян, здійснюється в першу чергу з метою забезпечення належного суспільного розвитку. Стверджувати, що заходи загальносоціального розвитку застосовується з метою забезпечення профілактики правопорушень – значить змінювати місцями мету і засоби їхнього досягнення. Зазвичай, за самостійну мету профілактичної діяльності сприймається зниження рівня скоєних правопорушень, але, насправді, це є лише більш-менш точним показником реального стану безпеки соціальних цінностей. В принципі заради цієї безпеки й існує юридична відповідальність: визнавши, що ті або інші соціальні цінності мають потребу в особливому захистові, законодавець визнає протиправними і караними посягання на них. Одже, Ю.Д.Блувштейн пропонує під профілактикою правопорушень (злочинів) розуміти особливий вид соціального управління, покликаний забезпечити безпеку правоохоронюваних цінностей, який полягає в розробці та здійсненні системи цілеспрямованих заходів для виявлення й усунення причин правопорушень та умов, що сприяють їх вчиненню, а також здійснення попереджувального впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки [6, с.22-26].

Ми вже відзначали наявність в літературі існування принципових розходжень між об'єктивним профілактичним значенням будь-якого явища, процесу, соціального інституту і профілактикою правопорушень. Так, А.С.Шляпочников вважає, що якщо найважливіші загальні заходи запобігання правопорушенням просто ліквідують причини, що їх породжують і при цьому, не ставлять своєю безпосередньою метою профілактику протиправної поведінки, не повинні розглядатися в якості власне профілактичних [7, с.5].

Слід брати до уваги те, що понятійний апарат науки в цілому, і юридичної, зокрема, далеко не в усьому додержується загальних правил слововживання. Юридична дійсність є настільки складною і різноманітною, що нерідко при використанні в законі, правовій науці і практиці тих чи інших понять доводиться наповнювати їх специфічним змістом, що відрізняється від загальноприйнятого.

Іноді, говорячи про діяльність держави і суспільства, що спрямована на утримання рівня скоєних правопорушень на можливо мінімальному рівні через усунення їх причин й умов, а також на недопущення та припинення конкретних правопорушень, мають на увазі запобігання. З практичного погляду запобігання правопорушенням можна поділити на профілактику й припинення. З огляду на це, профілактика правопорушень – це багаторівнева система державних і громадських цілеспрямованих заходів щодо виявлення, усунення, нейтралізації причин та умов протиправної поведінки.

Профілактика – це діяльність з усунення, нейтралізації чи ослаблення факторів, які породжують протиправні діяння, або сприяють їм. Вона має безособовий характер, тобто не має на увазі конкретне протиправне зазіхання, хоча може здійснюватись й на індивідуальному рівні. Профілактика забезпечується за допомогою запобігання протиправним ситуаціям, їх усунення, ослаблення дії небезпечних факторів і їх нейтралізації, захисту можливих об'єктів від зазіхань, правової пропаганди серед населення.

У зв'язку з цим, поняття профілактики можна розуміти як у вузькому, так і в широкому значенні.

У широкому розумінні – це недопущення правопорушень взагалі, тобто утримання окремих членів суспільства від протиправних дій. У вузькому значенні під профілактикою розуміють діяльність, по-перше, щодо виявлення і усунення детермінант конкретних правопорушень; по-друге, виявлення осіб здатних до вчинення правопорушень і проведення з ними відповідної роботи. Профілактика у широкому розумінні підпорядкована завданням боротьби із правопорушенням як явищем, у вузькому – попередженню конкретних правопорушень з боку окремих осіб. На індивідуальному рівні профілактика правопорушень

включає також їх відвернення і припинення, але потреба в цьому виникає лише тоді, коли попереджувальна діяльність стає малоефективною [4, с.110]).

Профілактика правопорушень спрямована на недопущення протиправної поведінки і тим самим активно проявляє свої функції. Так охоронна функція проявляється в тому, що вона реалізує не тільки засоби переконання, а й примусу осіб, які не хочуть ставати на шлях виправлення. Таким чином, основною метою охоронної функції є захист суспільних інтересів та соціальних цінностей, особи і держави від протиправних посягань. Виконуючи регулятивну функцію, профілактика покликана забезпечити таку поведінку людей, яка б відповідала спеціальним вимогам, закріпленим у нормах права.

Залежно від ієрархії причин та умов правопорушень у структурі їх попередження виділяють наступні види: загальносоціальна, спеціальна та індивідуальна профілактика. Так, на думку О.М.Литвинова, загальносоціальна профілактика правопорушень є вирішення суспільством широкого комплексу соціально-економічних та культурно-виховних завдань, які базуються на радикальній реформі механізму правового регулювання в різних сферах та досягнення економічних результатів в цілому в державі, забезпечення законних прав і свобод громадян, підвищення загальної етичної, політичної, трудової, правової культури тощо.

Спеціальна профілактика правопорушень полягає у здійсненні державними органами і установами та іншими громадськими організаціями попереджувальних заходів, спрямованих на захист суспільства від протиправної поведінки окремих осіб, унеможливлення вчинення ними суспільно небезпечних діянь.

Індивідуальна профілактика правопорушень має цілеспрямовану, спеціальну направленість окремих заходів, які застосовуються для встановлення та усунення причин і умов та інших детермінант правопорушень, застосування спеціальних методів і прийомів, знань та навичок регулювання соціальних відносин з метою встановлення осіб від яких можна очікувати скоєння правопорушень і проведення заходів по недопущенню встановлення їх на протиправний шлях [8, с.56-58.].

Проведений аналіз і зроблені на його основі висновки дозволяють перейти до розкриття змісту термінів, що визначають профілактику податкових правопорушень. Так, відносно змісту і взаємозв'язку термінів «профілактика», «попередження», «запобігання», «припинення», які в тій чи іншій мірі виконують попереджувальну функцію в роботі наведені найрізноманітніші думки та погляди. Подібна термінологічна неузгодженість і суперечливість інтерпретації основних понять в теорії попередження правопорушень поглиблювалась введенням нових термінів: «самопрофілактика», «соціальна профілактика», «загальна і приватна превенція», що в свою чергу, ще більше ускладнює використання нової інформації як практичними працівниками, так і вченими. Тому, впорядкування і систематизація понятійно-термінологічного апарату в теорії попередження правопорушень є одним з найбільш важливих завдань.

У зв'язку з цим, О.В.Трегубова виділяє два основні напрями дослідження – аналіз логічного процесу утворення понять, який включає в себе розкриття змісту відповідних термінів, і дослідження змісту та сутності явищ дійсності, що відображаються в даних поняттях [9, с.24-28]. У даному контексті, однією з головних передумов вирішення даного завдання є розгляд процесу формування деяких основних понять в теорії попередження правопорушень.

Один з підходів до формування понятійного апарату попередження правопорушень був запропонований А.А.Герцензоном, який вважав за необхідне визнати, «...що попередження правопорушень передбачає здійснення цілої системи державних і суспільних заходів, заходів виховного, культурного, екологічного характеру, які поєднуються в необхідних випадках із засобами примусу (кримінального покарання, адміністративного й дисциплінарного стягнень)» [10, с.512]. В подальші роки подібний підхід отримав широке розповсюдження в працях відомих вчених, (наприклад: Игошев К.Е., Устинов В.С. Введение в курс профилактики правонарушений, Горький, 1977; Игошев К.Е., Шмаров И.В. Социальные аспекты предупреждения правонарушений (проблемы социального контроля). М., 1980; Портнов И.П. Теоретические аспекты объекта и предмета профилактики

преступлений // Вопросы совершенствования работы подразделений милиции общественной безопасности. – М., 1996 та інші).

Були спроби по впорядкуванню термінів та формулювань, що означають попереджувальну функцію, які робились в юридичній літературі деякими авторами. На думку А.Г.Лекаря «попередження правопорушення» є родовим (більш широким) поняттям, яке включає в себе « діяльність по виявленню і усуненню причин, що породжують правопорушення, і умов, що сприяють їх здійсненню (профілактика правопорушень), попередження правопорушень, що знаходяться на стадії підготовки і припинення підготовчих дій до правопорушень, а також замахів на них [11, с.3-4]. Власне, в поняття «попередження правопорушень» він включав наступні компоненти:

- профілактику правопорушень, під якою мав на увазі діяльність державних органів і громадських організацій по виявленню і усуненню причин, що породжують правопорушення, і умов, що сприяють їх здійсненню;
- попередження правопорушень – встановлення осіб, які виявили намір скоїти правопорушення, і прийняття до них заходів (переважно виховних) з метою не допустити реалізації цих намірів в протиправних діях;
- припинення правопорушень – виявлення осіб, які готують скоєння правопорушення, і прийняття до них заходів (головним чином оперативно-розшукових) з метою недопущення переростання підготовчих дій в замах, а замаху – в закінчений злочин.

Фактично, з подібною думкою, згідно якої поняття «попередження правопорушення» і «профілактика правопорушення» використовуються як рівнозначні погоджується і Ю.М. Антонян, виділяючи такі види попереджувальної діяльності як:

- «індивідуальну профілактику правопорушень, тобто створення обставин, що усувають шкідливий вплив на особу чи забезпечуючих необхідну стійкість по відношенню до неї у процесі морального формування особистості; виявлення та усунення конкретних джерел шкідливого впливу на неї; виправлення і перевиховання правопорушників. Все це є діяльністю по виявленню і усуненню причин протиправної поведінки;
- попередження конкретних правопорушень, тобто недопущення реалізації задуманих правопорушень шляхом виявлення осіб, які прагнуть їх скоїти, і застосування до них необхідних заходів, що передбачені законом, з одночасним оздоровленням обставин в мікросередовищі;
- припинення конкретних правопорушень, тобто перешкоджання продовженню вже розпочатого правопорушення і доведенню його до кінця шляхом застосування певних заходів, а також створення обстановки, яка виключала б подальшу протиправну діяльність» [12].

Крім того, цікавою нам видається думка О.В.Трегубової, стосовно того, що одним з найважливіших напрямків боротьби з податковими правопорушеннями слід вважати розробку рекомендацій направлених на профілактику, підвищення ефективності боротьби з ними, і при чому, диференціація різних напрямків профілактики повинна обумовлюватися особливостями об'єкта впливу. З її точки зору, в даному процесі стержневим моментом повинна стати проблема реального попередження, зміст якого полягає в здійсненні профілактичного впливу на перших, порівняно ранніх етапах виникнення і функціонування деліктологічних факторів. Виділення стадій раннього попередження має ряд об'єктивних передумов реальної відмінності в ступені суспільної небезпеки негативних явищ, які має особа, а також різні сфери соціального життя, що можуть в певних умовах потягнути за собою скоєння податкових правопорушень; попереджувальний характер раннього впливу на особу часто є більш вираженим і може дати більш швидкі результати, крім того, він вимагає менше зусиль і за своєю природою є більш ощадними для певної соціальної групи [9, с.24-28].

Погоджуючись в цілому з даною точкою зору, хочемо звернути увагу на те, що при ранньому попередженні виникає ряд складнощів як то: необхідність розробки правової регламентації профілактичних заходів, їх організаційних витоків і місця в системі профілактики податкових правопорушень, дослідження тактичних, психологічних та інших

аспектів застосування примусових заходів. Також при ранньому попередженні набагато складніше визначити ефективність затрат сил і засобів на проведення ранніх профілактичних заходів, оскільки їх результати можуть розчинятися в багатьох соціальних процесах, що протікають в суспільстві. Крім того, можуть виникати певні психологічні труднощі щодо встановлення необхідних контактів з особою і забезпечення її доброзичливого ставлення до профілактичних заходів.

Таким чином, для ефективної профілактики податкових правопорушень необхідно охоплення цілого спектру заходів загальної та індивідуальної профілактики, направлених на недопущення скоєння податкових правопорушень та усунення особистісних та загальносоціальних факторів які до них призводять. Також виходячи із існуючої практики попередження правопорушень в сфері оподаткування можна виділити ряд напрямків, дослідження яких необхідно для профілактичної діяльності – вивчення та аналіз причин податкових правопорушень та умов, що сприяють їх скоєнню; вивчення особи правопорушника і причин подібної її поведінки; розробку заходів попередження податкових правопорушень; вивчення динаміки і структури податкових правопорушень як в цілому по державі, так і в конкретних її регіонах, адміністративних одиницях.

Сьогодні уряд декларує напрям на максимальне спрощення податкового обліку та застосування правових норм, рівність суб'єктів оподаткування та розумний рівень податків. Але, поки податкова реформа у нас, на жаль, стає постійною і безперервною. Хоча, запропоновані урядом заходи щодо зниження податкового тягаря - це рух, звичайно ж, в правильному напрямку. При цьому не можна не відзначити, що за роки реформ серед того арсеналу правових засобів, які так чи інакше були спрямовані на сприяння виконанню податкових обов'язків, традиційно основна увага приділялася мірам відповідальності за вчинення податкових правопорушень суб'єктами фінансово-правових відносин. Подібна виключно фіскальна спрямованість податкової політики держави мала зворотний ефект: при неймовірно великому податковому навантаженні і такого ж роду санкцій платники податків використовували будь-які способи уникнення оподаткування.

Попередження податкових правопорушень являє собою складний, такий що постійно удосконалюється і оновлюється комплекс різноманітних заходів попереджувального впливу, що здійснюють правовий вплив на волю і свідомість платника податків. Попередження податкових правопорушень направлене також на запобігання вчиненню нових правопорушень.

Важливим елементом профілактики правопорушень у податковій сфері, є її мета. Знання того, на що саме орієнтована профілактична діяльність, безумовно, необхідно, тому що дозволяє здійснювати осмислену цілеспрямовану боротьбу [13, с. 262]. На думку І.І. Кучерова спільною метою попередження вчинення податкових правопорушень є досягнення і подальше збереження тенденції до їх скорочення.

Цілями попереджувальної діяльності є правовий вплив на волю, свідомість, поведінку людей, запобігання вчиненню правопорушення, запобігання загрози суспільній та особистій безпеки, регулювання належної поведінки учасників управлінських відносин. Застережні заходи здійснюються, в першу чергу, в профілактичних цілях, тобто мають профілактичну спрямованість [14, с.58-60].

Так в розумінні Кобзар-Фролової М.Н., основною метою попереджувальної діяльності є нейтралізація податкової деліктності за допомогою: гармонізації податкових відносин, правої регламентації запобіжних заходів, використання засобів переконання (профілактика, пропаганда, навчання, критика та ін.), вивчення міжнародного досвіду попереджувальної роботи та ін.

Крім того, ефективність профілактичних заходів у сфері боротьби з податковими правопорушеннями цілком залежить від ступеня їх підготовки і опрацьованості, компетенції й професіоналізму посадових осіб органів, які їх здійснюють. Профілактикою податкових правопорушень повинні займатися органи, посадові особи, які, перш за все, самі не повинні допускати порушення податкового законодавства.

Підсумовуючи, хочемо зазначити, що важливим аспектом у правовому регулюванні є створення оптимальних умов для профілактичної діяльності громадськості, внутрішньої координації цієї діяльності в поєднанні з методами переконання, пропагандою та іншими заходами, здійснюваними спеціалізованими державними органами.

Для цього слід розробити комплексну програму профілактики правопорушень, і не тільки в одній сфері відносин (кримінальні, адміністративні, податкові тощо), а саме всеохоплюючого плану направлено на скорочення і в перспективі ліквідації асоціальної поведінки громадян; розвиток і вдосконалення позитивних соціальних процесів, які протидіють антигромадській поведінці громадян і сприяють дотриманню правової дисципліни; підвищення рівня свідомості та організованості громадян, формування пошани до правових розпоряджень; виховання правової дисципліни, підйом правової культури і знань в означеній сфері, формування у кожної людини свідомого відношення до своїх юридичних обов'язків.

Багатостороння діяльність з попередження податкової деліктності виражає сутність потреб суспільства на сучасному етапі його розвитку. Вона не може бути стихійною, довільною, а повинна бути плановою і забезпечена належним правовим регулюванням з боку держави.

Поки в масовій свідомості сумлінне дотримання податкового законодавства не почне асоціюватися з процвітанням і зміцненням держави і, як наслідок, з поліпшенням життя кожного громадянина України, буде важко домогтися кардинальної зміни протиправної обстановки в сфері оподаткування.

Проблемам профілактики правопорушень в юридичній літературі присвячено чимало праць як представників загальної теорії держави та права, так і вчених в окремих галузях правової науки. Іншими словами, профілактику правопорушень слід розглядати в комплексі як попередження будь-яких порушень правових норм. Причому, бажаного результату в цій діяльності можна досягти лише за умови, що в ній беруть участь всі суспільні інституції, всі ланки державного механізму, тобто профілактика правопорушень розглядається як важлива соціальна функція і ключовий фактор розвитку сучасного цивілізованого суспільства.

Список використаних джерел

1. Маркс К., Енгельс Ф. Полн. собр. соч., М.: Издательство политической литературы, 1955-1974 г.г.т. 1. – С.131
2. Ожегов С. И. Словник російської мови. М., 1986. С. 402, 503/Даль В. Тлумачний словник живої російської мови. Т. 3. Ч. II. М., 1955. С. 390
3. Зелінський А. Ф/ Кримінологія: Навчальний посібник. - Х.: Рубікон, 2000.-с.141
4. Кримінологія: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О.М. Джужа, Я.Ю. Кондратьєв, О.Г. Кулик, П.П. Михайленко та ін.; За заг. ред. О.М. Джужа. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 416 с. С. 110
5. Додін Е.В. Административная деликтология в системе юридической науки // Советское государство и право. - М., 1991. № 12. - С. 36
6. Профилактика преступлений: Учеб. Пособие / Ю.Д. Блувштейн, М.И. Зырин, В.В. Романов. — Мн.: изд-во «Университетское», 1986. — 287 с. С. 22-26]
7. Шляпочников А. С. К вопросу о классификации мер предупреждения преступности.—В кн.: Вопросы борьбы с преступностью, вып. 17. М, 1972, с. 5
8. Литвинов О.М. Поняття, зміст та значення координації дій суб'єктів профілактики злочинів. // Вісник університету внутрішніх справ України. – Спецвипуск. – Харків, 2000. – С. 56-58.
9. Административно-деликтологические проблемы предупреждения налоговых правонарушений: Диссертация на соискание ученой степени к.ю.н.: специальность 12.00.14 / Трегубова Е. В.; [Всерос. гос. налоговая акад. М-ва финансов Рос. Федерации]. - Москва: 2005. –с. 24-28
10. Герцензон А.А. Теоретические предпосылки изучения преступности // Вопросы методики изучения и предупреждения преступлений. - М., 1962. - С. 512
11. Лекарь А.Г. Профилактика преступлений. - М., 1972. С. 3-4
12. Антонян Ю.М. О понятии профилактики преступлений // Вопросы борьбы с преступностью. М., 1977. Вып. 26.
13. Кучеров И.И Налоги и криминал (историко-правовой анализ). - М.2000. - С. 262
- 14.Кобзарь-Фролова М.Н.Проблемы правового регулирования предупреждений налоговой деликтности / Бизнес в законе, 2010, №1, стр.58-60